

Marjukka Simuna

MUSIIKKIA ELÄMÄNPOLUN VARRELTA

Elämänkaari-konsertin suunnittelu ja toteutus

MUSIIKKIA ELÄMÄNPOLUN VARRELTA

Elämänkaari-konsertin suunnittelu ja toteutus

Marjukka Simuna
Opinnäytetyö
Kevät 2016
Musiikin tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Musiikin tutkinto-ohjelma Kirkkomusiikin suuntautumisvaihtoehto

---

Tekijä: Marjukka Simuna

Opinnäytetyön nimi: Musiikkia elämänpolun varrelta, elämänkaari-konsertin suunnittelu ja toteutus

Työn ohjaaja: Jaana Sariola

Työn valmistumislukukausi- ja vuosi: Kevät 2016

Sivumäärä: 37

Tämä opinnäytetyö käsittelee elämänkaari-konsertti-ideaa, sen suunnittelua ja toteuttamista. Elämänkaari-konsertilla tarkoitetaan konserttia, jossa käydään läpi ihmisen elämää musiikin avulla. Työn tavoite on selvittää ja löytää perusteluja elämänkaari-konsertin hyödyistä ja tarpeellisuudesta ihmisille. Tavoitteena on myös selvittää tällaisen konsertin mahdollisuuksia seurakunnan ja kanttorin työn näkökulmasta.

Tutkielman teoriaosuus koostuu ihmisen elämänkaaren tarkastelusta, musiikin merkityksestä ihmisen elämässä sekä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon musiikkitoiminnan tarkastelua kanttorin työn näkökulmasta. Työni tutkimusosuus käsittelee elämänkaari-konserttia, jonka järjestimme läheisten kanssa 60-vuotiaalle isälleni, sekä siitä saamaani palautetta. Lisäksi olen kertonut omaakohtaisia ajatuksia ja ideoita vastaavanlaisen konsertin järjestämiseen.

Tutkimukseni mukaan elämänkaari-konsertin järjestämisellä on laajoja myönteisiä vaikutuksia kenelle tahansa ihmiselle. Tällaisella konsertilla olisi varmasti kysyntää, niin seurakunnan toimintamuotona, kuin minkä tahansa tahon järjestämänä. Elämänkaari-konsertilla on ihmiselle monenlaisia hyötytekijöitä. Oman eletyn elämän muistelu auttaa elämän kokonaisuuden hahmottamisessa, kun taas musiikki herättää ihmisessä muistoja ja tunteita. Musiikki auttaa tunteiden läpikäynnissä ja elämän saa kokea ikään kuin uudestaan eletyksi. Musiikki auttaa eheyttämään tunne-elämää, psyyken toimintaa ja se voi yhdistää perheen jäseniä toisiinsa.

Elämänkaari-konsertti idean ja tehdyn työni myötä kanttorit voivat saada uutta virtaa ja ideaa seurakunnan musiikkitoiminnan kehittämiseksi ja sitä kautta saada lisää kuulijoita ja osallistujia niin jumalanpalveluksiin kuin musiikkityön eri tilaisuuksiin. Olisi mielenkiintoista selvittää, onko vastaavanlaisia konsertteja järjestetty seurakunnissa ja minkälaisia. Aihetta voitaisiin syventää lisää käsittelemällä laajemmin musiikin vaikutuksia ihmisiin.

Asiasanat: Elämänkaari, konsertti, muistelu, tunteet, musiikkiterapia

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Music, Option of Church Music

Author: Marjukka Simuna

Title of thesis: Music along the Path of Life. Planning and implementation of lifespan concert.

Supervisor: Jaana Sariola

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2016

Number of pages: 37

The subject of this thesis was to study the idea of a lifespan concert and its planning and implementation. A lifespan concert is a concert to go over a person's own life through music. The aim of this work was to study and to find reasons benefits for people of a lifespan concert. The aim was to study the concert from the perspective of a parish and cantor's job.

The theoretical part of this work consisted of a review of the human lifespan, the importance of music in human life and a review of the music activities Evangelical Lutheran Church of Finland from the perspective of a cantor's job. The empirical part of the material consisted of a lifespan concert organized with the family for my father a 60 th birthday and review the feedback of the concert.

According to the study to organize a lifespan concert has an extensive positive effect to all people. A lifespan concert gives a wide range of benefits. Remembering a past life helpings to understand life as a whole and music evokes memories and emotions. Music helps to deal with different emotions and to get life experience like again lived. Music helps to integrate the feeling of life, of actions the psyche and to unity family members to each other.

Cantors may get new ideas and energy for the development of parish music activities and thus get more listeners and participants to services and to variety of musical events. It would be interesting to find out whether such concerts are organized elsewhere and what kind of concerts are arranged. This subject could deepened to study effects of music on people.

Keywords: Lifespan, concert, reminiscence, feelings, music therapy

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	IHMISEN MUSIIKILLINEN ELÄMÄNKAARI.....	8
2.1	Elämänkaaripsykologia.....	8
2.2	Musiikki osana ihmisen elämänkaarta.....	11
2.3	Elämänkaaren muistelun merkitys.....	12
2.4	Musiikki muistojen herättäjänä	13
3	MUSIIKIN MERKITYS IHMISELLE.....	14
3.1	Musiikki ja tunteet.....	14
3.2	Musiikki hoitaa ja yhdistää.....	15
3.3	Musiikki terapiamuotona.....	15
3.4	Musiikki muistisairaana elämässä	16
4	MUSIIKKI SEURAKUNNASSA KANTTORIN TYÖN NÄKÖKULMASTA	18
4.1	Musiikki luterilaisessa kirkossa	18
4.2	Kanttori seurakunnan työntekijänä	19
4.3	Konsertit seurakunnan toimintamuotona	20
5	60-VUOTISLAHJAKSI JÄRJESTETYN ELÄMÄNKAARI-KONSERTIN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS	22
5.1	Ideasta suunnitteluun	22
5.2	Konserttiohjelman suunnittelusta toteutukseen	23
5.2.1	Aloitukset ja lapsuusvuodet	24
5.2.2	Nuoruus ja aikuisuudenvuodet.....	24
5.2.3	Työelämänvuodet ja kotiarkea	25
5.2.4	Kuoleman kohtaaminen	25
5.2.5	Tulevaisuus ja toivo	26
6	HAVAINTOJA JA KOKEMUKSIA KONSERTISTA	27
6.1	Lahjan saajalta	27
6.2	Lahjan antajilta	28
6.3	Yhteenvedo	29
6.4	Konsertin järjestämisestä heränneitä ajatuksia ja ideoita	30
7	POHDINTA	33
	LÄHTEET.....	35

1 JOHDANTO

Mitä antaa lahjaksi 60-vuotiaalle, jolla on jo kaikkea? Minkälainen lahja olisi henkilökohtainen ja koskettaisi aivan erityisesti? Näitä kysymyksiä pohdimme läheisten kanssa, kun suunnittelimme lahjaa isäni 60-vuotisjuhlan kunniaksi. Pitkän tuumailun jälkeen saimme idean järjestää hänelle oma elämänsäkaari-konsertti kirkkoon. Innostuin tästä aiheesta paljon ja konsertin suunnittelu ja toteutus oli hyvin mielenkiintoista ja antoisaa. Myös konsertista saamani palaute oli niin positiivista ja kannustavaa, että sain tästä kipinän myös opinnäytetyölleni. Halusin selvittää elämänsäkaari-konserttimallin luomista sekä kertoa sellaisen suunnittelusta ja toteuttamisesta. Halusin myös löytää tarkemmin perusteluja tällaisen konsertin järjestämiselle, musiikin merkityksestä ihmiselle sekä elämänsäkaaren muistelun tärkeydestä. Tavoitteena on myös selvittää tällaisen konsertin mahdollisuuksia seurakunnan ja kanttorin työn näkökulmasta.

Elämänsäkaari-konsertti on lahja läheiselle esimerkiksi tärkeän merkkipäivän johdosta. Konsertti suunnitellaan päivänsankarin oman elämänsäkaaren mukaisesti ja kappaleet valikoidaan hänen elämänsä varrelle liittyvästä musiikista sekä lempikappaleista. Konsertin tarkoituksena on, että päivänsankari saisi muistella musiikin avulla omaa elämäänsä, päästä siten lähemmäksi itseään ja hahmottamaan sekä ymmärtämään elämänsä eri vaiheita. Jos läheiset tuntevat hyvin päivänsankarin, voidaan tilaisuus järjestää yllätyksenä, muutoin konsertti suunnitellaan yhdessä päivänsankarin kanssa. Konsertti pyritään muutoinkin järjestämään lahjansaajan luonteenpiirteitä huomioiden ja hänen näköisekseen.

Selvitän työni toisessa ja kolmannessa luvussa taustaa elämänsäkaari-konsertin järjestämiselle. Tutkin toisessa luvussa ihmisen elämänsäkaaren psykologiaa sekä sitä, miten musiikki liittyy ihmisen elämän eri vaiheisiin. Tutkin myös muistelemisen merkitystä ihmiselle sekä pohdin, miten musiikki auttaa muistojen herättämisessä. Kolmannessa luvussa selvitän musiikin vaikutusta ihmiseen. Selvitän myös musiikin ja tunteiden yhteyttä sekä tutkin miten musiikki voi hoitaa ja yhdistää ihmisiä. Lopuksi selvitän sitä, kuinka musiikkia käytetään terapiamuotona ja mikä merkitys musiikilla on muistisairaalle ihmiselle.

Neljännessä luvussa selvitän taustatekijöitä elämänkaari-konsertin järjestämiselle seurakunnan sekä kanttorin työn näkökulmasta. Käyn läpi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon näkökulmia musiikkiin ja musiikin vaikutuksiin sekä kanttorin työhön liittyviä osatekijöitä. Lisäksi selvitän konsertin mahdollisuuksia seurakunnan toimintamuotona.

Tutkimukseni viidennessä luvussa selvitän isäni 60-vuotiskonsertin suunnittelua ja sen toteuttamista. Konsertti järjestettiin Himangan kirkossa vuoden 2015 juhannuksena. Konsertti järjestettiin yllätyksenä isälleni ja se oli yksityistilaisuus. Kerron konsertin kappaleiden valintaperusteista ja millä tavoin niistä muodostui elämänkaari-konsertti. Kuudenteen lukuun olen kerännyt konsertissa mukana olleilta kommentteja siitä, millä tavoin he kokivat konsertin, sen järjestämisen ja toteuttamisen. Lisäksi kerron omaa analysointia konsertin järjestämisestä sekä siitä heränneitä ideoita ja vinkkejä vastaavanlaisen järjestämiseen.

Tällaisesta konsertti-ideasta ei ole vielä kovinkaan paljon tutkittua materiaalia, varsinkaan seurakunnan ja kanttorin työn näkökulmasta. Musiikin vaikutuksista ihmisiin ja ihmisen hyvinvointiin tutkitaan nykyään enenevässä määrin. Halusin rajata työni nimenomaan elämäkerrallisen musiikkihetken järjestämiseen sekä perehtyä nimenomaan musiikin vaikutuksiin ikääntyneille ihmisille.

Opinnäytetyöni aihe on hyvin ajankohtainen ja tervetullut kehittämisidea seurakunnille. Ensisijaisesti olen suunnannut työni kanttoreille, mutta tästä voisi olla hyötyä kaikille niille, jotka haluavat järjestää läheiselleen tällaisen lahjan. Toivon, että työni tehtyäni saisin siitä itselle rakennusaineita tulevaan työelämäni ja virkistystä myös seurakunnan musiikkielämän kehittämiseksi.

2 IHMISEN MUSIIKILLINEN ELÄMÄNKAARI

Ihmisen elämänkaari kulkee monenlaisten vaiheiden kautta. Maailmaa nähdään monesta näkökulmasta, niin lapsena, nuorena, aikuisena kuin vanhanakin. Elämänkaarensa aikana ihminen muuttuu paljon, mutta myös maailma muuttuu hänen ympärillään. Joskus ihminen saattaa pysähtyä miettimään omaa yksilöllisyyttään. Kuka oikeastaan olen? Ja miten olen tullut tällaiseksi? Entä mihin olen menossa, ja miten omaa polkua voisi ohjata? (Dunderfelt 2011, 9.) Musiikki kulkee ihmisen mukana läpi koko elämän. Musiikilla on yleensä suuri merkitys ihmisen elämänkaaren eri vaiheissa ja tapahtumissa. Musiikki antaa tunnelmia sekä sisältöä ihmisten elämään. Musiikki auttaa rakentamaan myös omaa identiteettiä (Lehtonen 2007, 23).

2.1 Elämänkaaripsykologia

Ihmisen kehityspsykologisen tiedon ymmärtäminen osana ihmisen elämänkaarta on monessa ammatissa hyödyllistä. Lisäksi tällaista tietoa tarvitaan monissa arkielämänkin tilanteissa, ja se voi auttaa ihmistä muun muassa erilaisissa elämän ongelmatilanteissa. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen H, Lyytinen P, Pulkkinen, Ruoppila 2014, 12.) Ihminen kehittyy koko elämänsä ajan. Kehitys vaatii ihmiseltä joustavuutta, joka säilyykin ihmisessä vanhuuteen saakka. Jokaisessa elämänvaiheessa on omat kehittymistarpeet, jotka jakautuvat jatkuviin ja muutoksia sisältäviin kehityksiin. Kehitys voi kuitenkin kulkea moniin eri suuntiin. (sama, 186.) Ihmisen kehittyminen on yksilöllistä, johon säännöllisyyttä tuovat kuitenkin lajin perusominaisuudet, perinnölliset taipumukset sekä jaettu elinympäristö (sama, 14). Kolme päävaikuttajaa ihmisen kehitykseen ovat ikä, historiallinen aika ja epänormatiiviset elämäntapahtumat. Ikä vaikuttaa fyysisiin muutoksiin ja ympäristön odotuksiin. Historiallinen aika, jossa ihminen elää, vaikuttaa muun muassa opiskelu- ja työmahdollisuuksiin. On erilaista opiskella tai työskennellä sodan, taloudellisen nousukauden tai laman aikana. Epänormatiivisia tapahtumia voivat olla esimerkiksi onnettomuus tai muutto erilaiseen kulttuurialueeseen, jotka pakottavat ihmisen elämän uusille urille. (sama, 186.)

Ihmisen psykologisesta kehityksestä kertovassa kirjassa (Nurmi ym. 2014, 12) jaetaan kehitys viiteen vaiheeseen. Vaiheita on käyty läpi oppimisen ja siihen liittyvien ongelmien sekä ihmisen sosi-

aalisten suhteiden teemoja tarkastellen. Dunderfelt (2011, 52) taas tarkastelee ihmisen elämänkaaren vaiheita minuuden kehityksen kannalta. Seuraavaksi käyn läpi ihmisen elämänkaarta näiden kahden kirjan (Dunderfelt 2011; Nurmi ym. 2014) näkökulmien avulla.

Varhaislapsuus

Tämä vaihe on voimakkaan kasvamisen, kehityksen ja oppimisen aikaa. Tänä aikana tapahtunut kehitys luo perustan myöhemmässä elämänvaiheessa opittaville tiedoille sekä taidoille. Ensimmäisenä elinvuotenaan ihminen kehittyy monitahoisemmin, kuin missään muussa ikävaiheessa. Lapsen keho muuttuu, sen hallinta paranee, aistitoiminnot tarkentuvat, kognitiivinen taito sekä kommunikointi kehittyvät ja ihmissuhteet lujittuvat. Leikki-ikäinen oppii leikkien avulla, myös leikit kehittyvät kokoajan. Tänä aikana kielellinen osaaminen kehittyy, joka onkin yksi tärkeimmistä taidoista yhteiskunnassamme. Myös lapsen muisti ja sosiaaliset taidot kehittyvät. (Nurmi ym. 2014, 19, 22.)

Keskilapsuus

Keskilapsuus eletään 6–7 vuoden iästä noin 12-vuotiaaksi. Lapsi kehittyy silloin niin fyysisesti, motorisesti kuin kognitiivisestikin. Oppiminen on tämän elämänvaiheen keskeisin tehtävä. Koulun aloittamisella on lapsen kehityksen kannalta suuri vaikutus. Koulu on tänä ikäkautena tärkeä kehitysympäristö. Oppimiseen vaikuttavat tarkkaavaisuus, ajattelun ohjaaminen ja motivaatio. Tänä aikana voi ilmetä jo erilaisia oppimisvaikeuksia sekä tarkkaavaisuushäiriöitä. Tänä aikana myös lapsen tunne-elämä ja sosiaaliset taidot kehittyvät. Lapsen kehityksessä tärkeitä ovat myös kavereiden suhteet sekä vapaa-ajan vietto. (Nurmi ym. 2014, 19, 77.) Lapsen oma minuuden tunteminen kehittyy vähitellen matkimalla ja oppimalla vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Hän omaksuu erilaisia toimintatapoja ja piirteitä rakentaen niistä omaa persoonallisuuttaan. (Dunderfelt 2011, 52.)

Nuoruus

Nuoruus on eräänlainen siirtymävaihe lapsuudesta aikuisuuteen. Tänä aikana ihminen käy läpi puberteetin, kasvaa fyysisesti, hänen ajattelukykynsä kehittyy ja kypsyy sekä sosiaaliset suhteet tulevat hyvin tärkeiksi. Nuori etsii sosialisointia myötä, jolla tarkoitetaan yksilön kasvamista yhteisön jäseneksi, omia ratkaisuja aikuisuuteensa. Perhe ja suhteet ikätovereihin vaikuttavat merkittävästi nuoren kehitykseen. Tänä aikana myös nuoren identiteetti kehittyy. (Nurmi ym. 2014, 19, 142.) Vähitellen lapsen ja nuoren oma yksilöllisyys nousee esiin ja voimistuu (Dunderfelt 2011, 53).

Aikuisuus

Tämä vaihe alkaa noin 20-vuotiaana. Aikuiset eivät muodosta tietynlaista yhtenäistä joukkoa, vaan yksilöllisiä eroja on niin älyllisessä kehityksessä, persoonallisuuksissa kuin sopeutumistavoissa. Nämä ilmenevät muun muassa psykologisessa ja sosiaalisessa toimintakyvyssä. Näiden perustaa rakennettiin jo varhaislapsuudessa. Aikuisikäisellä on monenlaisia velvoitteita niin yhteiskunnassa, työntekijänä, parisuhteessa kuin lasten vanhempana. Tämän kaiken yhteen liittäminen vaatii usein suuria ponnistuksia. Tänä aikana korostuu ihmisen hyvinvointi ja terveys, jotka luovat perustan seuraavan ikävaiheen, vanhuuden kokemiselle. (Nurmi ym. 2014, 20, 178.) Aikuisuudessa on minuuden kehityksen kannalta kaksi eri vaiheita. Jäsentyminen vaihe, joka on noin 20–40 vuotiaana. Tänä aikana ihminen kohtaa ensin oman opitun minänsä ja tämän jälkeen löytää oman paikkansa elämässä omana itsenäisenä ja vastuullisena yksilönään. Tällöin ihminen kohtaa elämässään haasteita ja kokemuksia. Hän pohtii muun muassa elämän merkitystä, oman elämänsä mielekkyyttä, naisena ja miehenä elämistä, ihmissuhteita sekä elämisen ja kuoleamisen peruskysymyksiä. Yksilöllisten päämäärien vaihe on noin 40–65-vuotiaana. Tänä aikana ihmisen sisäinen maailma rauhoittuu osittain ehkä myrskyistenkin vaiheiden jälkeen. Hän löytää sopusoinnun itsensä, maailman ja elämänsä välillä, sekä oma persoonan hahmottaminen alkaa olla kasassa. (Dunderfelt 2011, 53, 97, 146.)

Vanhuus

Viides ikävaihe, vanhuus, käy läpi vanhenemisen muutoksia ihmisen kehityksen eri alueilla. Nämä muutokset on otettava huomioon, kun määritellään vanhenemista ja vanhuutta. Vanhuudessa tapahtuu muutoksia kognitiivisissa toiminnoissa, kuten tarkkaavaisuudessa, älykkyydessä, muistissa, viisaudessa ja motoriikassa. Lisäksi oma vaikutuksensa on ihmisen persoonallisuudessa, kuten elämän tarkoituksellisuuden kokemisessa, mielialaongelmissa ja vanhuuden kokemisessa. Lisäksi sosiaalisessa toimintakyvyssä, yksinäisyydessä, sukupolvien vuorovaikutuksessa sekä sosiaalisessa osallistumisessa tapahtuu muutoksia. (Nurmi ym. 2014, 20, 231.) Minuuden kehityksen kannalta tässä vaiheessa tarkastellaan elettyä elämää ja luodaan siitä kokonaiskuvaa, mutta myös irrottaudutaan tietoisesti siitä, mitä omassa elämässä on tähän mennessä ollut ja valmistaudutaan uuteen elämänvaiheeseen. (Dunderfelt 2011, 53–54.)

Ihmisen elämänkaari on hyvin laaja asia, ja sitä voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta. Taiteen ja tieteen näkökulmista voidaan tarkastella elämänkaarta kokonaisuutena. Näin yhdistyvät

kuunteleva myötäeläminen sekä tieteellinen ajattelutapa. Taiteella, esimerkiksi runon avulla, voidaan kuvata hyvinkin tarkasti jotain tiettyä elämänvaihetta ja sen keskeistä asiaa. (Dunderfelt 2011, 9, 10.)

2.2 Musiikki osana ihmisen elämänkaarta

Musiikin kautta koettu nautinto on synnynnäinen lahja. Ihmisen ensimmäinen musikaalinen tapahtuma koetaan jo äidin kohdussa, sydämen sykkeen ja äidin hyräilyn kautta. (Lilja, Lillandt, Rannikko & Numminen 2010, 7.) Äidin stressi ja myös mielihyvän tunne välittyvät sikiölle. On hyvä tiedostaa, että sikiöajalla on lapsen kehityksen kannalta suuri merkitys. Kun äiti kuuntelee omaa lempimusiikkiaan ja nauttii siitä, vaikuttaa se myös sikiön viihtyvyyteen kohdussa. (Bojner-Horwitz & Bojner 2007, 74, 75.)

Jo ihan pieni lapsi osaa heilua musiikin tahdissa. Lapsi oppii soittamaan helistimiä ja lyömäsoittimia ja vähitellen yhtyy musiikkileikkeihin, loruihin ja lauluihin. Pienille lapsille musiikki merkitsee turvaa ja läheisyyttä, mutta se auttaa myös puheen kehitykseen. Kun lapsi kasvaa, hän saa musiikin harrastamisesta tukea itseilmaisuun, eri kielten oppimiseen sekä keskittymiskyvyn parantamiseen. (Lilja ym. 2010, 7.)

Teinivuosien sanotaan olevan käännekohta musiikkimieltymysten muodostuksessa. Usein lapset kiinnostuvat musiikista kunnolla noin kymmenen tai yhdentoista vuoden ikäisinä. (Levitin 2010, 229.) Murrosikäinen määrittelee omaa identiteettiään musiikin avulla, ja se vaikuttaa myös kavereiden muodostumiseen (Lilja ym. 2010, 7). Suvi Saarikallion väitöskirjassa tarkastellaan musiikin vaikutuksia nuorille. Tutkimuksen tärkein tulos oli se, että musiikki auttaa nuoren psykososiaalista kehitystä ja tunne-elämän säätelyä. Koulun musiikinkasvatuksella on tärkeä tehtävä luoda oppilaalle aktiivinen suhde musiikkiin ja auttaa kiinnostumaan monipuolisesta musiikin harrastamisesta. (Lehtonen 2007, viittaa Saarikallioon, 22.) Musiikki auttaa käsittelemään ja purkamaan erilaisia tunteita. Se auttaa myös mielikuvituksen ja luovan elämänasenteen löytymiseen. Luovuus taas auttaa ihmistä vaikeissakin elämäntilanteissa. (Lehtonen 2007, 22–23.)

Työelämäikäisillä on usein monenlaisia stressitekijöitä. Voi olla työttömyyttä tai työuupumusta, elämä ja työtahti voivat tuntua liian kiireisiltä sekä perheen ja työn yhteensovittaminen voi tuntua

haasteelliselta. Musiikki voi olla tällaisena aikana tärkeä keino voimavarojen löytymiseen. Musiikin kuuntelun avulla voidaan rentoutua ja hidastaa kiireistä elämäntahtia (Bojner-Horwitz & Bojner 2007, 95, 101). Musiikin harrastaminen voi olla myös tärkeä henkireikä esimerkiksi kotiäidille. Soittamisen tai laulamisen avulla pääsee vähäksi aikaa irti normaalista elämästä, muihin maailmoihin. Kun ikää tulee lisää ja koittaa eläkevuodet, on myös vapaa-aikaa enemmän ja musiikin merkitys arjessa korostuu enemmän. On aikaa kuunnella ja harrastaa musiikkia, käydä konserteissa ja kuorossa. (Lilja, ym. 2010, 7.) Vanheneva ihminen kohtaa usein monenlaisia sairauksia. Musiikin kautta voidaan tällöinkin parantaa elämänlaatua ja unohtaa hetkeksi sairaus ja kivut.

2.3 Elämänkaaren muistelun merkitys

Muistelu kuuluu ihmiselämän kaikkiin ikävaiheisiin, ei pelkästään vanhuuteen. Muistelun avulla ihminen pyrkii palauttamaan mieleensä jotain sellaista, mitä on tietoisesti tai tiedostamatta unohtanut. Muistelut sisältävät usein tärkeitä tapahtumia, merkkipaaluja ja käännekohtia elämästä. Lisäksi niissä näkyvät usein kulttuurilliset ja yhteiskunnalliset muutokset. Usein muistot yhdistävät ihmisiä, on saatettu kokea yhdessä jokin tietty elämäntapahtuma tai vaihe. Puhutaan myös jonkin ihmisryhmän yhdessä koetuista muistoista. Tällaisia ryhmiä ovat esimerkiksi siirtokarjalaiset. Muisteltu elämä koostuu usein erilaisista tapahtumien muisti- ja mielikuvista ja se saattaa olla hyvinkin nostalgisyyteistä. Mutta muistot saattavat tuntua joskus myös epämiellyttäviltä, masentavilta tai jopa päällekkäyiltä. Muistellessa ihminen yrittää hahmottaa elämäänsä kerronnallisesti, laittamalla yksittäiset asiat ajalliseen järjestykseen ja muodostaen niistä tietynlaisen kuvion. (Korkiakangas 2002, 173, 202.)

Yhteisön historia, tiedot ja taidot ovat monia vuosia siirtyneet seuraaville sukupolville, vanhimman sukupolven kautta. Historia ja merkkitapahtumat ovat kulkeutuneet tarinoiden ja kertomusten kautta. Nykyään perheet ja suvut ovat arkielämässä vähemmän tekemisissä toistensa kanssa, joten muistelu hetkiä täytyy luoda erikseen. Ikääntynyt voi kokea muistelun eräänlaisena missiotehdävänä. Näin hän pyrkii traditioiden sekä arkielämän tapahtumien kerronnan kautta jatkuvuuden turvaamiseen, sekä lisäämään sukupolvi tietoisuutta. (sama, 174–177.) Ikääntyneen muistelot rakentavat siltoja ja auttavat eri sukupolvien välisessä kanssakäymisessä (Dunderfelt 2011, 201).

Oman eletyn elämän muisteleminen auttaa ihmistä hahmottamaan elämäänsä kokonaisuutena. Se auttaa hyväksymään elämän varrella olleet ylä- ja alamäet sekä arvostamaan itseä ja elämää.

Muistelu auttaa erityisesti identiteetin lujittumiseen sekä edistää psyykkistä hyvinvointia. Muistelot voivat olla auttamassa myös muistitoimintojen ylläpitämisessä ja niillä voi olla jopa parantavia vaikutuksia. On tärkeää muistella menneisyydestä erityisesti onnistumisen ja ilon hetkiä, eikä takertua epäonnistumisten ja pettymysten muistoihin. Dunderfelt toteaa muistelemisen olevan ikään kuin minuuden rakentamista, ja menneisyyden muisteluista voi saada voimia tuleviin päiviin. Ikääntyneen muistelot sisältävät usein nostalgisia kertomuksia, koti-ikävä ja lapsuuden harmonista ja onnellista aikaa. Nämä muistot auttavat selkeyttämään muistelijan nykyistä outoa ja monimutkaista elämää. (Dunderfelt 2011, 201.) Lapsuuden kotimaisemien ja esineiden kuvailun kautta avautuu muistelijan mentaalinen historia myös toisille ihmisille. (Korkiakangas 2002, 201, 202).

2.4 Musiikki muistojen herättäjänä

Musiikki, tuoksut ja kuvat herättävät ihmisessä muistoja. Kuuntelemalla jotain lapsuudesta tuttua musiikkikappaletta, ihminen voi päästä mielikuvissaan kauas menneisyyteen. Musiikki liittyy myös vahvasti elämän hetkiin, jotka ovat sisällöltään syvällisiä. Esimerkiksi häissä, hautajaisissa ja muissa juhlissa musiikilla on yleensä suuri rooli. Musiikin kautta voi palauttaa mieliin jotain sellaista, jota on halunnut muistoihin tallettaa. (Bojner-Horwitz & Bojner 2005, 58, 68.)

Tutun musiikin kuuntelu houkuttelee esiin tunteita ja miellelyhtymiä, jotka ovat olleet jo kauan unohduksissa. Tällä tavoin kuulija pääsee entisiin mielialoihin, tunteisiin ja maailmoihin sisälle. (Sacks 2009, 396.) Alzheimerin tautia sairastavat osaavat usein laulaa lauluja, joita kuulivat nuoruudessaan. Laulut muistuvat mieleen osaksi sen vuoksi, että nuoruusvuodet ovat minuuden löytymisen vuosia ja siksi juuri tunteisiin vetoavia. Yleensä ihmisillä on myös taipumus muistaa asioita, joihin liittyy tunnepitoisia muistoja. (Levitin 2010, 229.)

3 MUSIIKIN MERKITYS IHMISELLE

Vaikka musiikki onkin arkipäivämme ”huoleton huvitus”, niin kuin Saarikallio (2010, 289) sitä kuvaa, sen erilaisia merkityksiä ei voida kuitenkaan vähätellä. Musiikki voi olla ihmiselle todella suuri voimavara arkipäiväisessä elämässä, psyyken toiminnan ja eheyttävien tunne-elämysten hoitajana. Musiikkia voidaan käyttää myös terapiamuotona. Musiikki saa aikaan ihmisissä voimakkaita elämyksiä, joilla on kauaskantoisia vaikutuksia. Musiikilla ei voida parantaa, mutta sen avulla voidaan luoda hyvät edellytykset parantumiseen. (Saarikallio 2010, 289.) Ihmiseen vaikuttaa eniten sellainen musiikki, josta hän pitää ja joka kuvastaa lähinnä sen hetken mielialaa. (Bojner-Horwitz & Bojner 2007, 45). Musiikki on merkittävässä asemassa jokaisen ihmisen elämässä, näin myös vanhus- ja erilaisista sairauksista kärsivien, kuten dementiaa sairastavien elämässä.

3.1 Musiikki ja tunteet

Musiikki ja tunteet liittyvät vahvasti toisiinsa. Erilaiset tunnekokemukset ja musiikki ovat olennainen osa ihmisen jokapäiväistä elämää. Ihminen säätelee tunteitaan ja mielialojaan musiikin avulla, hän saattaa kuunnella musiikkia saadakseen jonkin tietyn tunnekokemuksen. Jokin tietty musiikkikapale voi ihmisestä ja tilanteesta riippuen nostaa pintaan monenlaisia erilaisia tunteita. (Eerola & Saarikallio 2010, 259, 271.)

Musiikista saatavia erilaisia tunnekokemuksia on niin paljon ja laaja-alaisesti, että mainitsen vain muutamia esimerkkejä. Positiivisia tunteita voivat olla esimerkiksi onni, ilo, hilpeys, isänmaallisuus, toivo, yhteenkuuluvuus, kiitos, ylistys, juhlan- sekä arvokkuuden tuntu. Negatiivisia voivat olla esimerkiksi haikeus, suru, kaipaus, liikutus kyyneliin ja vakavoituminen. Nämä tunne-esimerkit pohjautuvat elämänkaari-konsertin muistoihin.

Siihen, minkälaisia tunnekokemuksia musiikista saadaan, vaikuttaa kolme tekijää: musiikki itsessään, musiikin kokeva ihminen sekä ympäröivä konteksti (sama, 267). On selvää, että musiikin sisältö vaikuttaa kuulijoiden tunteisiin eri tavalla. Musiikin välittämiin tunteisiin vaikuttaa musiikin rakenne sekä esittäminen. Musiikin rakenteella tarkoitetaan sellaisia musiikin piirteitä, jotka ovat pysyviä, kuten sävel- ja sointurakenne ja duuri-molli-ajattelu. Musiikin esittämisellä taas tarkoitetaan muunneltavissa olevia muotoja, kuten tempo, artikulointi, instrumentin valinta sekä rekisterit.

Nämä esittämisen eri tekijät vaikuttavat merkittävästi musiikista saatuihin tunnekokemuksiin. (Eerola & Saarikallio 2010, 267.) Esimerkiksi, jos suvivirsi esitettäisiin piccolohuilulla nopeassa tempossa staccato-artikulaation kanssa, herättäisi se ihmisissä varmasti erilaisen kokemuksen, kuin perinteisempi koulun kevätjuhlassa hartaudella veisattu versio. Musiikki ja erityisesti eri musiikkilajit vaikuttavat ihmisissä eri tavalla. Siihen vaikuttavat muun muassa yksilön persoona, sukupuoli ja ikä. Myös musiikin kuuntelua ympäröivä konteksti vaikuttaa siitä saatuihin tunnereaktioihin. Näitä ovat sosiaaliset, kulttuuriset ja tilannekohtaiset kontekstit. (Saarikallio 2010, 286, 287; Eerola & Saarikallio 2010, 272.)

3.2 Musiikki hoitaa ja yhdistää

Musiikki auttaa ihmistä hädässä, surussa ja vaikeuksissa. Kauniin musiikin avulla pyritään unohtamaan ikävä arki sairauden ja kurjuuden keskellä. Rytmikäs musiikki, kuten marssit ja kansanmusiikki, taas auttaa ihmistä tarttumaan toimeen ja pääsemään pois synkkyuden mielialasta. Iloinen musiikki auttaa parantamaan työsuorituksia sekä sillä on elämänlaatua parantavia vaikutuksia. Surullisen musiikin avulla ihminen saa luvan surra surut pois ja näin se voi auttaa ihmistä saamaan paremman mielentilan. (Bojner–Horwitz & Bojner 2007, 101.) Anna-Maria Toivonen (2013, 82) kertoo ikiaikaisesta itkuvirsiperinteestä, jolloin itkijänaisten yksi tehtävä oli auttaa surevia omaisia pääsemään käsiksi suruun ja itkemiseen.

Musiikki vahvistaa monipuolisesti ja tehokkaasti yhteenkuuluvuuden tunnetta. Se voi auttaa rentouttaen sosiaalisia tilanteita sekä antaa välineen yhteiseen toimintaan, harrastamiseen sekä yhdessä koettaviin elämyksiin. Lisäksi se voi yhdistää sukua perhejuhlissa tai vahvistaa ihmisen omaa kansallistunnetta esimerkiksi kansallislaulujen kautta. Musiikki voi myös tukea ihmisen identiteetin rakentumista. Esimerkiksi aikuisiällä musiikki auttaa herättämään muistoja sekä rakentaa ihmisen omaa elämäkerrallista identiteettiä. (Saarikallio 2010, 283.)

3.3 Musiikki terapiamuotona

Musiikilla on paljon mahdollisuuksia terapiatyöskentelyssä (Bojner–Horwitz & Bojner 2007, 131, 132). Sitä käytetään apuna eri terapioissa vaihtelevasti (Peltonen 2004, 78). On tilanteita ja ihmisiä, joille puhuminen on vaikeaa tai tuntuu, että sanoja ei löydy. Silloin työskentely terapiassa on hyvä

aloittaa, vaikkapa jonkin konkreettisen tekemisen, kuten musiikin avulla. Musiikkiterapian tavoitteena on auttaa ihmistä elämään hyvää elämää sopuinnussa itsensä ja toisten kanssa sekä mataltaa elämän sujumisen esteitä. (Peltonen 2004, 114.) Musiikki terapiavälineenä antaa turvallisen lähestymistavan vaikeidenkin asioiden läpikäyntiin. Musiikin avulla voidaan tuoda esiin asioita, tunteita ja tilanteita, joista muuten voi olla mahdotonta puhua. (sama, 78.) Musiikki saa aikaan vuorovaikutusta ja sen avulla voidaan rohkaista, stimuloida tai rauhoittaa. Musiikin avulla ihminen saa myös esteettisiä kokemuksia sekä mielihyvää. (Bojner–Horwitz & Bojner 2007, 131, 132.)

Musiikin rytmi, sävel ja sanat ovat mielenkiintoista tulkittavaa. Aina ei kuitenkaan ole tarve tulkita musiikkia. Joskus musiikkiterapiatyöskentely ei onnistu, mutta ne kerrat kun jokin musiikissa koskettaa, avaavat ovia enemmän kuin sanat koskaan olisivat kyenneet. Henkilö itse tai perhe tietää, miksi juuri tämä musiikki sopii ja on valittu juuri tähän tilanteeseen. (Peltonen 2004, 78–79.) Erilaisia musiikkiterapiamenetelmiä ovat muun muassa musiikin kuuntelu, laulaminen, soittaminen, musiikin tahdissa liikkuminen, mutta myös improvisointi, laulujen teko sekä musiikkimaalaus. Musiikkiterapiaa käytetään perinteisesti psykiatrisessa ja kehitysvammaisten kuntoutuksessa, mutta nykyisin sitä käytetään myös erilaisten vuorovaikutukseen liittyvien ongelmien, neurologisten ongelmien, päihteiden, työuupumuksen ja kipuun liittyvien ongelmien hoitoon. (Bojner–Horwitz & Bojner 2007, 131, 132.) Musiikki voi olla elementti, jonka avulla henkilöt pääsevät lähemmäksi toisiaan (Peltonen 2004, 86). Koska musiikki auttaa kohottamaan yhteishenkeä, se voisi olla oiva apu myös perheterapioissa.

3.4 Musiikki muistisairaana elämässä

Musiikilla on merkitystä myös muistisairaiden ihmisten elämässä. ”Musiikilla on kaikkea muuta suurempi voima palauttaa muistisairas hänelle itselleen ja muille ainakin vähäksi aikaa” (Sacks 2008, 401). Musiikkiterapian avulla pyritään ärsyttämään ja tuomaan etualalle muistisairaana tunteita, ylemmän aivotoiminnan kykyjä, ajatuksia, muistoja ja hänen minuuden tunnettaan (sama, 389). Geronomi-sairaanhoitaja Heidi Oilimo kuvaa blogissaan hienosti musiikin merkitystä muistisairaana elämässä. ”Tarkoitus ei olekaan hoitaa sairautta, vaan ihmistä, jolla on sairauksia. Musiikki - - nostaa sairastuneen ihmisen elämän laatua, edistää terveyttä ja hyvinvointia”. (Oilimo 2015, viitattu 9.4.2016.)

Musiikilla ja erityisesti laulamisella on myös kommunikointia ja vuorovaikutusta edistäviä vaikutuksia. Musiikki voi myös ennaltaehkäistä toiminta- ja liikuntakyvyn heikkenemistä.

Musiikki vilkastuttaa aivotoimintaa ja nopeuttaa sydämen ja hengityksen rytmiä. Tutun musiikin rytmi ja rakenne tuovat ainakin hetkellisesti elämään turvaa, järjestystä ja ennustettavuutta, jotka ovat voineet järkkyyä sairastumisen takia. Kappaleisiin osallistuminen laulamalla, liikkumalla tai rytmisoittimia soittamalla edistää keskittymiskykyä ja nykyhetkeen reagoitua. Samalla itsetunto ja kokemus oman elämän hallinnasta paranevat.

Erilaiset musiikkivalinnat vaikuttavat erilailla. Tutut kehtolaulut, hidastempoinen soitinmusiikki sekä hengellinen musiikki auttavat vanhusta rentoutumaan ja rauhoittumaan. Kansanmusiikki sekä marssit selkeärytmisenä ja menevänä musiikkina taas saavat aikaan liikettä ja eloa. (Lilja ym. 2014, 10, 11, 24.)

Columbian yliopiston neurologian ja psykiatrian professori Oliver Sacks kertoo, kuinka hän oma-kohtaisesti on kokenut syvästi dementoituneiden potilaiden itkevän ja värisen kuunnellessaan musiikkia. Hän kertoo kokemuksesta, ettei musiikin tarvitse aina olla tuttua, jotta potilas voi saada siitä tunnekokemuksia. Hänen mielestään dementoitunut voi kokea saman tunnekirjon kuin muutkin ihmiset ja että sairastuneella ihmisellä on yhä minuuksia tallella. (Sacks 2008, 400.)

Monesti unohdetaan, että myös muistisairaalla ihmisellä on osaamista, vahvuuksia ja oma rikas elämänhistoriansa. Musiikin avulla voidaan antaa muistisairaille onnistumisen ja tärkeäksi tuntemisen hetkiä. Tästä hyvä käytännön esimerkki on Maaret Meriläisen ja Minna Kankaan kehittämä Muistoista musiikiksi -toimintamalli (2014, viitattu 9.4.2016). Toimintamallissa muistisairaavat muistelevat omaa elämäänsä, esimerkiksi lapsuuden kesää. Näistä muisteluista sanoitetaan laulu, jonka he sitten harjoittelevat, videoivat sekä jakavat sosiaalisessa mediassa. Tällaisen toiminnan avulla muistisairaavat saavat kokea, osallistua ja vieläpä kehittyäkin sekä saavat arvostusta myös kanssaihmisiltä.

On tärkeää, että myös muistisairas saa kuunnella juuri sellaista musiikkia, josta hän pitää. Aina kuitenkin ei sairastunut kykene ilmaisemaan haluamaansa. Suomen muistiasiantuntijoiden internetsivuilla (viitattu 2.5.2016) voi jokainen käydä tulostamassa lomakepohjan, johon voi kirjata ylös omat musiikkimieltykset sekä muut pienemmät ja suuremmat itselle tärkeät arkielämän asiat. Tämän jälkeen lomake tallennetaan niin, että se on omaisten löydettävissä. Tällaisen niin sanotun elämänlaatutestamentin avulla takaamme sen, että saamme myös muistin heikettyä esimerkiksi kuunnella haluamaamme musiikkia.

4 MUSIIKKI SEURAKUNNASSA KANTTORIN TYÖN NÄKÖKULMASTA

4.1 Musiikki luterilaisessa kirkossa

Luterilainen kirkko on sanan, mutta myös sävelen kirkko. Musiikki kuuluu olennaisena asiana seurakunnan kaikkeen toimintaan. Erityisesti musiikki on esillä pyhissä toimituksissa eli kasuaalitoimituksissa, jotka ovat saattelemassa ihmistä elämänkaaren eri vaiheissa. (Kotila 2004, 166.) Laulamisen ja soittamisen välityksellä voidaan ylistää kolmiyhteistä Jumalaa, julistaa evankeliumia, ilmaista erilaisia kokemuksia sekä ilahduttaa kanssaihmissä (Jumalanpalveluksen opas 2009, 103). Musiikki antaa kanavan myös rukoukselle (Nissinen 2004, 23). Koska musiikki on abstraktia, se voi ilmaista sellaista, mitä ei sanoin voida kuvailla. Se voi ilmaista esimerkiksi pyhyyttä ja kauneutta. Jokainen ihminen kokee musiikin omalla tavallaan ja musiikki herättää ihmisissä erilaisia konkreettisia mielikuvia. (Kurkela 2004, 10–12.)

Musiikki on ollut läsnä ihmisten elämässä myös Raamatun ajoilla. Vanhan testamentin aikana musiikin keskeinen tarkoitus oli Jumalan ylistäminen. Toinen Aikakirja kertoo tapahtumasta kun liiton arkkua tuotiin Jerusalemiin: ”Pappien astuessa ulos temppelistä soittajat ja laulajat virittivät yhteen ääneen kiitoslaulun Herralle”. (2. Aik. 5:13.) Vanhan testamentin virsikirjassakin kehoitetaan ylistämään Jumalaa: ”Koko elinaikani minä ylistän Herraa, Jumalalleni minä laulan ja soitan niin kauan kuin elän” (Ps. 146:2). Musiikin avulla ilmennettiin näin kiitosta ja iloa, mutta myös surua ja valitusta: ”viinitarhoista ei kantaudu riemuhuutoja, viinikuurnissa ei poljeta rypäleitä, ilon äänet ovat vaienneet. Siksi minun sisimpäni valittaa kuin harppu Moabin tähden - -”. (Jes.16:10–11.) Musiikilla oli tärkeä tehtävä temppelipalveluksissa, juhlissa ja uhritoimituksissa, mutta jo silloin ymmärrettiin musiikin toisenlaiset vaikutukset. Musiikin terapeuttisesta vaikutuksesta on esimerkki kertomuksessa masennuksesta ja mielenhäiriöistä kärsineestä Saulista. Hänen luokseen kutsuttiin taitava harpunoittaja Daavid, joka soitollaan rauhoittaisi ja virkistäisi Saulia. (1. Sam. 16:14–23.)

Teologisesti ajateltuna musiikki on osa Jumalan luomaa maailmaa. Musikaalisuus on lahja Jumalalta ihmisille, jota tulisi harjoittaa niin, että se koituu lähimmäisen parhaaksi. Vaikka ihminen ei osaisi soittaa tai laulaa, se ei välttämättä tarkoita, etteikö hän olisi musikaalinen. Musikaalisuus voi ilmetä myös esimerkiksi musiikin kuuntelun tuottamana mielihyvänä. (Sariola 1986, 59 viittaa Kir-

kon musiikkikasvatuksen päätavoitteet monisteeseen.) Uskonpuhdistaja Martti Luther puhuu musiikin eheyttävästä vaikutuksesta: ”Rakastan musiikkia, koska se on Jumalan lahja, ei ihmisen. Se ilahduttaa mielen, karkottaa Paholaisen ja luo viatonta iloa. Musiikkia harjoitettaessa väistyvät viha, himo ja ylpeys.” Musiikin avulla voidaan lohduttaa surevia, rauhoittaa levottomia ja tuottaa iloa ja rohkaista, koska koko musiikki lähtee itsestään Jumalasta (Jumalanpalveluksen opas 2009, 103). Musiikin avulla hoidetaan tänäkin päivänä ihmisiä, käyttäen samoja peruselementtejä, joihin Lutherkin viittaa (Erkkilä 2003, 91).

Musiikkia kuunnellaan, soitetaan ja lauletaan usein yksin, mutta pohjimmiltaan musiikillinen kokemus on hyvinkin yhteisöllinen. Perheillä, suvuilla, läheisillä, hengellisillä sekä muilla yhteisöillä on yleensä aina musiikkia, joka luo yhteenkuuluvuutta. Musiikin avulla yksilön kokemus liittyy osaksi yhteisön kokemusta. (Nissinen 2004, 24.) Musiikin kokemiseen pätee sanonta ”jaettu ilo on kaksinkertainen ilo”.

4.2 Kanttori seurakunnan työntekijänä

Kanttorin työhön liittyy vahvasti ihmisen elämänkaaren eri vaiheet. Kanttori työskentelee eri elämänvaiheissa olevien ihmisten, niin lasten ja nuorten, kuin aikuisten ja ikääntyneidenkin kanssa. On hyvä osata hahmottaa elämänkaaren vaiheet sekä oppia ymmärtämään eri elämänvaiheissa olevia ihmisiä. Musiikilla on tärkeä tehtävä häissä ja hautajaisissa, jotka ovat ehkä ihmiselämän tunteikkaimpia hetkiä. Erilaiset musiikkilaisuudet, kuten kauneimmat joululaulut, pääsiäisajan musiikkihetket sekä monet virret, kuten Suvivirsi, Enkeli taivaan ja Hoosianna, ovat ihmisille tärkeitä perinteitä. Kanttorilla on etuoikeutettu asema olla mukana näiden perinteiden vaalimisessa.

Kanttori käyttää työssään musiikin parantavaa ja lohduttavaa voimaa ja toimii näin musiikin kautta ihmisten sielunhoitajana (Sariola 2003, 23). Kanttori julistaa Jumalan sanaa soittamalla ja laulamalla. Kanttorin perustyöhön kuuluvat jumalanpalvelukset ja kirkolliset toimitukset. Lisäksi hän toimii opettajana rippikoulussa sekä työskentelee yhteistyössä esimerkiksi koulujen sekä eri kuorojen ja musiikkiryhmien kanssa. (Erkkilä 2003, 90–91.) Kanttori voi omalta osaltaan edistää seurakunnan yhteenkuuluvuuden tunnetta, konserttien, iltamusiikkien ja yhteislaulutilaisuuksien kautta. Myös tavallisessa jumalanpalveluksessa virsillä on tärkeä paikkansa yhteenkuuluvuuden tunteen lisäämisessä.

Kanttorin musiikkivalinnoilla on suuri merkitys erilaisissa seurakunnan toimituksissa. Jos musiikki poikkeaa merkittävästi osallistujan omasta musiikkikulttuurista, se saattaa vieraannuttaa toimituksesta, mutta sillä voi olla kuulijaan myös syvä vaikutus. Se saattaa nostaa ihmisen pois arkipäiväisten asioiden parista ja antaa hänelle pyhyden tunteen. (Helenelund & Mäntyranta 2003, 310.)

4.3 **Konsertit seurakunnan toimintamuotona**

Musiikkitilaisuuksien järjestäminen on osa seurakunnan julistustyötä ja sen ydintoimintaa jumalanpalvelusten ja muun toiminnan ohella. Seurakunnissa järjestetään erilaisia ja monipuolisia musiikkitilaisuuksia, suurista kirkkomusiikkiteoksista pienimuotoisiin sävelhartauksiin ja yhteislaulutilaisuuksista häämusiikkikonsertteihin. Monet tilaisuudet ovat joka vuosi toistuvia perinteitä, mutta on tarpeen kehittää myös uusia perinteitä ja erityisesti johonkin tiettyyn tarpeeseen rakentuvia musiikkitilaisuuksia. (Koivusalo 2003, 449.)

Tämä opinnäytetyö käsittelee tällaista tiettyyn tarpeeseen rakennettua konserttia. Koska musiikkityön resurssit ovat rajalliset, täytyy kussakin seurakunnassa erikseen pohtia tällaisen musiikkitoiminnan kehittämiseen tarvittavia voimavaroja. Konserttien ja muiden musiikkitilaisuuksien järjestely on aikaa vievää puuhaa. Kanttorin työn toiminnan ytimessä on musiikin esittäminen, joka edellyttää omaa harjoittelua, ohjelmiston etsimistä ja sovittamista. Kaikille näille tulisi olla aikaa, joten on hyvä jakaa konsertin järjestelyyn liittyviä käytännön tehtäviä myös muille. (sama, 463.) On hyvä muistaa myös, että kanttorin työn pääpaino on jumalanpalveluselämässä ja muussa ydintoiminnassa, joiden laatu ei saisi konserttien vuoksi heikentyä (sama, 454).

Seurakunnan musiikkityö on itsenäinen työala, mutta suurin osa siitä tehdään yhteistyössä muiden tahojen kanssa. Seurakunnan järjestämät konsertit ja muu musiikkitoiminta voivat olla merkittävä osa paikkakunnan musiikkitoimintaa. On hyvä toimia yhteistyössä eri tahojen kanssa, kuten musiikkioppilaitosten, yrittäjien sekä muusikoiden kanssa. Tällaista yhteistyötä hyödyntämällä on paljon mahdollisuuksia järjestää suuriakin musiikkitapahtumia ja projekteja. Tällä tavoin seurakunta voi saada myös uusia kuulijoita ja yhteistyökumppaneita, jota kautta taas voidaan saada apua rahoitusten järjestämiseen. (sama, 461.)

Kun aletaan suunnittelemaan konserttia, on hyvä aluksi miettiä konsertin päätavoitteet. Miksi konsertti ylipäätään järjestetään? Minkälaisiin seurakunnan musiikkikasvatuksen ja toiminnan tarpeisiin se vastaa? Ja lisäksi minkälaisia tavoitteita ja arvoja konsertille asetetaan? Tällaisia konsertin lähtökohtia miettimällä konsertista saadaan rakennettua onnistunut ja tarpeellinen seurakunnan työn näkökulmasta. (Koivusalo 2003, 450.) On hyvä miettiä myös, kenelle konsertti järjestetään. Seurakunnan järjestämät konsertit ovat periaatteessa kaikille avoimia tilaisuuksia, mutta voidaan miettiä jonkinlaista kohderyhmärajausta, kenelle konsertti suunnataan. Tällaisia voivat esimerkiksi olla häämusiikkitalaisuudet ja koululaiskonsertit. (sama, 451.)

Kirkko on ensisijaisesti jumalanpalveluskäyttöön tarkoitettu tila (sama, 453). ”Kaikkien seurakuntalaisten ja kirkossa vierailevien tulee kunnioittaa kirkkotilan pyhyyttä. Kirkon käyttämisestä päättävät kirkkoherra ja kirkkoneuvosto yhdessä. Kirkkoherra valvoo kirkon käyttöä.” (Jumalanpalveluksen opas 2009, 65.)

5 60-VUOTISLAHJAKSI JÄRJESTETYN ELÄMÄNKAARI-KONSERTIN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Toteutin, yhdessä läheisteni kanssa, isälleni 60-vuotislahjaksi oman elämänkaari-konsertin. Käyn seuraavaksi läpi konsertin idean syntymistä sekä lähtökohtia konsertin järjestämiseen. Kerron myös suunnittelun vaiheista sekä konserttiohjelman rakentumisesta. Lopuksi käyn läpi konsertin toteuttamisen, ohjelman runkoa apuna käyttäen.

5.1 Ideasta suunnitteluun

Mitä antaa lahjaksi läheiselle tärkeänä merkkipäivänä? Mikä lahja olisi henkilökohtainen ja arvostettu? Entä mitä voisi antaa sellaiselle ihmiselle lahjaksi, jolla on jo kaikkea? Elämänkaari-konsertti-idea sai alkunsa näitä kysymyksiä miettiessämme. Halusimme antaa läheisteni kanssa isällemme 60-vuotislahjaksi jotain erilaista ja josta jäisi hieno muisto. Materiaalilahjan keksiminen ihmiselle, jolla on jo kaikkea, oli hyvin vaikeaa. Niinpä saimme idean järjestää isällemme lahjaksi oman musiikkihetken kirkossa.

Suunnittelimme konsertin pääosin kahdestaan siskoni kanssa, mutta myös muut perheenjäsenet jakoivat ajatuksiaan suunnittelutyöhön. Esimerkiksi äitimme oli paljolti apuna valitsemassa päiväsankarin lapsuuden ja nuoruuden ajoilta olevia kappaleita. Suunnittelutyössä lähdimme liikkeelle siitä, kenelle konsertti järjestetään. Mistä hän pitää? Mitä hän arvostaa? Tiesimme, että päiväsankari pitää musiikista ja varsinkin lastensa musiikista. Päätimme esittää konsertin oman perheen voimin, koska koimme, että täten lahja on annettu juuri meiltä ja arvelimme lahjansaajan arvostavan juuri sitä. Konsertti oli yksityistilaisuus, eikä sinne kutsuttu esimerkiksi sukulaisia tai ystäviä. Päiväsankari sai hiljentyä kirkossa lempimusiikkinsa parissa ja muistella omaa elämänpolkuaan kaikessa rauhassa. Tällä tavoin menetellen loimme myös kokemattomimmille esiintyjille matalan kynnyksen esiintymiseen.

Halusimme järjestää konsertin yllätyksenä, mikä toi omat haasteensa suunnittelutyöhön. Kun järjestetään tällainen konsertti yllätyksenä, on hyvin tärkeää, että konsertin suunnittelijat tuntevat lahjansaajan hyvin. Näin konsertin kappaleet on helpompi valita ja päiväsankari osaa täten yhdistää ne omaan elämänkaareensa. Järjestimme yllätyksen niin, ettemme tehneet edes käsiohjelmaa,

vaan päiväsankari sai itse päätellä, mistä konsertissa on kyse. Aprikoimme edeltä käsin, miten osaamme rakentaa kappaleista sellaisen kokonaisuuden, jotta päiväsankari hoksaa niiden kuvas-tavan omaa elämäntarinaansa.

Konsertin ajankohta oli luontevaa sijoittaa juhannukseen 2015, kun oli tiedossa, että silloin koko perheen olisi mahdollista olla koolla. Heti suunnittelun alkuvaiheessa saimme idean, että konsertin voisi pitää kirkossa, jolloin siitä tulisi juhlava ja varmasti ikimuistoinen kokemus. Kirkoksi valikoitui Himangan kirkko, koska juhannuskin oli tarkoitus viettää Himangalla. Hieno yhteensattuma oli, että vanhempani vihittiin juuri siinä kirkossa juhannuksena 33 vuotta aiemmin.

Päätimme tallentaa konsertin videoin sekä äänin, kahdella videokameralla sekä äänityslaitteella. Ajattelimme koota tallenteista videon, joka annettaisiin sitten lahjansaajalle. Näin konsertin tunnelmiin voisi helposti palata jälkepäin.

5.2 Konserttiohjelman suunnittelusta toteutukseen

Kun oli tiedossa kenelle ja miten lahja annetaan, oli aika alkaa rakentamaan ohjelmaa. Keräsimme aluksi paperille kaikki sellaiset kappaleet, joista muistimme lahjansaajan pitävän sekä sellaiset, jotka jotenkin liittyivät hänen elämänsä eri vaiheisiin. Tämän jälkeen kirjoitimme ylös lahjansaajan elämän tärkeimpiä vaiheita ja tilanteita. Näiden kahden listan perusteella lähdimme muovaamaan ohjelman runkoa. Samalla kun mietimme, mitä lauluja ja kappaleita halusimme konserttiin mukaan, mietimme sitä, kuka tai ketkä ne voisi esittää? Kappaleet, niiden järjestys ja esittäjät vaihtuivat moneen kertaan ennen konserttia, mutta lopuksi niistä muovautui ehjä elämänkaari-konserttikoko-naisuus.

Seuraavaksi kerron ohjelmasta siinä järjestyksessä, kuin se esitettiin käyden läpi lahjansaajan elä-mänkaaren. Kappaleista on kerrottu nimi tai alkusanat sekä kuvaus siitä, miksi tämä kappale valit-tiin ohjelmaan sekä miten se esitettiin. Ohjelmassa olevat huilistin osuudet soitti siskoni, viulua soittivat veljeni ja minä. Urkuosuudet sekä laulujen säestykset hoidin pääosin itse. Monet lauluista olivat yhteislauluja, jolloin isämmekin yhtyi niihin.

5.2.1 Aloitus ja lapsuusvuodet

On suvi suloinen ja keskikesän juhlan tuntu. Sisällä kirkossa kynttilät palavat, videon ja äänen tallentimet ovat käynnistetty, soittajat asettuvat paikoilleen, on odottava ja juhlava tunnelma. Kirkkotila luo jo itsessään juhlan ja pyhän tuntua. Halusimme musiikin avulla korostaa tätä tunnelmaa. Konsertin alkusoittona ja samalla sisääntulo musiikkina, oli Arto Heikkilän sovitus huilulle ja uruille Siionin laulusta 60 ”Oi Jumalan, kuink iloitsen”. Tämän kiitos- ja ylistysaiheisen kappaleen saattelemana lahjansaaja sekä muut perheen jäsenet astuivat juhlaan kirkkoon.

Kastevirren 492 ”Ystävä sä lapsien” myötä, aloitimme lahjansaajan elämänkaaren kerronnan. Virsi kuvasti hänen elämänsä alkuvaiheita, syntymää ja kastetta. Tämä rukousaiheinen virsi laulettiin yhteisvirtenä, näin se toimi samalla myös alkurukouksena.

Toisena lapsuuteen sekä koulunkäyntiin liittyvänä kappaleena, esitimme Jean Sibeliuksen Koulutien. Tämä laulu on yksi lahjansaajan lempilauluista ja se sopi hyvin myös johdatteluna nuoruusvuosiin. Lauloimme siitä siskoni kanssa duettona neljä ensimmäistä säkeistöä.

5.2.2 Nuoruus ja aikuisuudenvuodet

Seuraavaksi oli vuorossa lahjansaajan ripille pääsy ja lauloimme yhteislauluna hänen rippilaulunsa, joka oli Siionin laulu 212 ”on kaunis synnyin maamme”. Tämä ylistysaiheinen laulu sopi loistavasti myös konsertin ajankohtaan, juhannukseen. Siinä lauletaan muun muassa ”Taas lauhat tuulet soittaa urkuja hongiston ja häntä kunnioittaa ken kaiken luonut on”.

Ihmiselämän yksi mielenpainuvimmista juhlista on varmasti häät. Häämarssit ovat yksi keskeinen asia häitä suunniteltaessa. Lahjansaajan häämarsseina olivat Erkki Melartinin Prinsessa Ruususen Juhlamarssi sekä Sibeliuksen Finlandia -hymni, joista jälkimmäinen soitettiin huilulla ja uruilla. Ruususen marssin fanfaarit oli soitettu häissä oikealla trumpetilla, mutta meidän täytyi tyytyä urkujen trumpettiin. Nämä kappaleet loivat juhlavuutta ja arvokkuutta tilaisuuteen. Lahjansaajaa lainaten ”Elämä on yhtä juhlaa vaan” sopii hyvin näihin tunnelmiin.

Yksi lahjansaajan elämän tärkeimpiä hetkiä on ollut lasten syntymät. Tähän elämänkaaren vaiheeseen, kun vanhimmat veljeni syntyivät, lauloimme Siionin laulun 237 ”Sylisi hellään sulje”. Laulu laulettiin pianon säestyksellä yhteislauluna ja keskimmäisen säkeistön lauloivat miehet.

5.2.3 Työelämänvuodet ja kotiarkea

Tämä elämänkaaren vaihe, kun lapset olivat pieniä, sisältää paljon iloisia lastenlauluja. Kun lahjansaaja perusti oman autokoulun, laulettiin usein liikenneaiheisia lauluja. Näistä yksi oli Lasten liikennelaulu ”Valppain mielin muista sä aina”, joka soitettiin huilulla ja pianolla. Toinen tärkeä hetki perheessämme oli joka lauantainen Knalli ja sateenvarjo -ohjelman kuuntelu radiosta. Siihen liittyen soitimme veljeni kanssa viuluilla ohjelman tunnussävelmän, ikään kuin välisoittona. Tähän kohtaan valitsimme myös lahjansaajalle mieluisen laulun ”Tuonne taakse metsämaan”. Tämä liittyy ehkä enemmän seurusteluaikeisiin, mutta ajattelimme sisällyttää sen tähän kohtaan, jotta myös musiikillinen kaari pysyy ehjänä. Tätä laulua on meillä laulettu aina ja se esitettiin nyt pianolla ja viululla vapaamuotoisesti improvisoiden.

Iloisten laulujen jälkeen palasimme taasen hartaampaan musiikkiin ja lauloimme yhdessä nuorimpien lasten syntymään liittyvän Siionin laulun 309 ”Isä Taivaan rukoilen”. Tästä laulusta siskoni lauloi toisen säkeistön ja veljeni soitti viulua viimeisessä säkeistössä.

5.2.4 Kuoleman kohtaaminen

Yksi ihmiselämän pysähdyttävimmistä ja raskaimmista hetkistä on läheisen ihmisen poismeno. Musiikki voi lohduttaa tällöin aivan erityisesti ja niinpä hautajaisissakin musiikilla on oma paikkansa. Lahjansaajan äidin ja isän hautajaisista nousee esiin yksi laulu. Siionin laulu 144 ”Herra Jeesus verellänsä”, josta poimittiin värssyjä myös muistikirjoituksiin. Lauloimme siitä neljä viimeistä säkeistöä vuorotellen välistä naisten ja miesten säkeistöillä. Tämän laulun sanoin ”Siel on ilo kyyneleitä, siellä kieli aivan uus, siellä ylkää estehittä katsellaan oi kauneus” oli turvallista jättää läheiset Herran haltuun.

Ihmiselämään kuuluu surua ja sellaisia asioita, joita ei ihmismieli voi ymmärtää. Myös tällaisissa hetkissä musiikki voi olla ikään kuin johdattamassa toivon näköaloja kohti ja auttamaan ihmistä surun keskellä. Vanhimman veljeni poismenoon ja hautajaisiin liittyy vahvasti Taalainmaan koraali,

joka kuultiin hautajaisissa käyrätorvella soitettuna. Tämä oli veljeni yksi lempikappaleista. Soitin sen perinteisesti uruilla tremolon kera.

5.2.5 Tulevaisuus ja toivo

Elämä jatkui surutyötä tehden ja toivon näköaloja katsellen. Tuli uusi merkittävä aika, kun lapset vähitellen lähtivät kotoa omille elämänpoluilleen. Oli muuttoja eri paikkakunnille, jopa eri maahan. Se, kun lapset löysivät oman elämänkumppaninsa ja menivät naimisiin, ovat olleet lahjansaajan elämässä tunteikkaita tapahtumia. Näihin muistoihin liittyen soitimme jokaisen naimisiinmenneen lapsen häihin liittyvän kappaleen. Ensimmäisenä Siionin laulusta 192 ”Oi katsohan lintua oksalla puun” Miikka Lehtoahon sovituksen huilulle ja uruille. Toisena isoveljeni lauloi ruotsalaisen kansansävelmän ”Mun kaunis kotimaani”. Kolmantena J.S. Bachin Air huilulla ja pianolla. Nämä kaikki kolme kappaletta toivat konsertin loppuun sopivasti juhlan ja kiitoksen tunnetta, samalla ne myös johdattivat tulevaisuuden ja toivon näköaloihin.

Lopuksi lauloimme laulun: Muista joka päivä, joka alkaa sanoin ”Paljon ois aihetta lapsella kiittää”, tähän tilaisuus päättyi. Esitimme laulun yhteislauluna pianolla ja viululla säestäen. Laulun kautta muistelimme samalla ensimmäisten lastenlasten syntymää, jotka olivat lahjansaajan elämässä yksi tärkeimmistä hetkistä. Laulu sopi hienosti myös konsertin viimeiseksi kappaleeksi ja laulun sanat myös näin opinnäytetyöni saatesanoiksi.

Paljon ois aihetta lapsella kiittää, Jumalan lahjoja kaikille riittää.
Päivä jo yksikin aamusta varhain, iltahan ehditty lahja on parhain.

Kauniina nauhana vuosien päivät, helmenä jokainen muistoksi jäivät.
Elämän päivien ketju on kallis, niistä ei yhden ees kadota sallis.

Lapsonen, siis kätes yhtehen liitä, kaikista päivistä Jeesusta kiitä.
Aina se muistaos: tänään on juuri varattu sinulle siunaus suuri.

Oke Peltonen

6 HAVAINTOJA JA KOKEMUKSIA KONSERTISTA

Tähän osioon olen kerännyt ajatuksia konserttiin osallistuneilta. Keräsin vapaamuotoisesti palautetta konsertista suullisesti ja puhelimitse. Herättelin haastateltavia muun muassa seuraavalaisten kysymysten avulla: Kuvaile konsertista heränneitä tunnelmia ja muistoja? Miten konsertti mielestäsi onnistui? Mikä kappale jäi erityisesti mieleen? Miten konsertti-ideaa voisi mielestäsi kehittää? Lopuksi kerron vielä, elämänkaari-konsertin toteuttamisesta heränneitä omakohtaisia ajatuksia ja vinkkejä vastaavanlaisen konsertin suunnitteluun.

6.1 Lahjan saajalta

Lahjansaaja koki konsertin yhdistävän kuljettuja polkuja ja elämäkokemuksia toisiinsa. Muistelun merkityksen hän koki niin ikään tärkeänä. Hän kertoi muistojen kertaamisen auttavan ymmärtämään ja kohtaamaan ilot ja surut tässä päivässä. Konsertti oli hänen mielestään kaikille konsertissa olleille tunteita herättävä, ja erityisesti tunnerikkaalle ihmiselle hyvin voimakas tilaisuus. Hän kertoo konsertin olleen eräänlainen tunnepakkaus, jossa tunteet oli laitettu järjestykseen ja pakattu. Musiikki auttoi häntä pääsemään erilaisiin tunteisiin sisälle ja auttavan kertaamaan uudestaan eri elämänvaiheissa läpi käytyjä tunteita.

Lahjansaajan mielestä kappaleet oli hyvin valittu. Hän pääsi melko varhain konsertin alussa perille siitä, että konsertti käy musiikin kautta läpi hänen elämänvaiheitaan. Hänen mielestään kirkko konserttipaikkana loi suurta arvokkuutta. Hän oli kokenut konsertin henkilökohtaisempana, kuin että sinne olisi kutsuttu myös sukulaisia tai ystäviä. Konsertilla oli kuitenkin niin suuri vaikutus, että hän olisi halunnut myös sukulaisten, ystävien ja suuremmankin joukon ihmisiä kokevan saman. Hän kertoi konsertin ohjelmassa sykähdyttävintä olleen ainutkertaisen musiikin kuuntelemisen. Tällainen oli esimerkiksi hänen konfirmaatiolaulunsa, joka vahvasti toi mieleen konfirmaatiotilanteen. Suuria tunnelatauksia herätti myös Ystävä sä lapsien -virsi, joka punoo eri sukupolvet yhteen. Knalli ja sateenvarjo -tunnussävelmä pysähdytti työntöön vapaahetkeen, joka muistui mieleen myös konsertissa.

Lahjansaaja oli kokenut konsertin täydellisesti onnistuneena hienona elämyksenä, eikä hän olisi juuri mitään siinä muuttanut. Yhtenä parannusehdotuksena hän olisi kaivannut jonkinlaisia alkusanoja siitä, miten konsertti on rakennettu. Alkusanoina voisi hänen mielestään selkeyttää musiikilla ilmaistuja elämäntapahtumia. Tällaisen yllätyksellisen konsertin saaminen lahjaksi oli hänelle suuri myönteinen yllätys, jota ei voinut arvata ennakkoon. Tätä myötä hän sai myös yhden uuden juhla-kokemuksen lisää.

6.2 Lahjan antajilta

Lahjan antajat kokivat konsertin myös omalle kohdalleen hienona elämyksenä. Se koettiin upeana, että musiikin avulla pääsi sisälle toisen ihmisen elämään ja käymään läpi päiväsankarin elämäntapahtumia. Konsertti koettiin myös yhteishenkeä kohottavana. Vaikka pieni ryhmä pääosin suunnitteli konsertin, silti jokainen sai olla esiintymässä. Näin jokainen sai tuntea olevansa mukana lahjan antamisessa. Koska konsertti oli suunnattu vain lahjansaajalle, lahjan antajista tuntui, että konsertissa oli mukava ja helppo esiintyä. Esiintyminen pelkästään läheisille koettiin toisinaan myös vähän vaikeampanakin, kuin esiintyminen suurelle yleisölle. Konsertissa esiintyminen koettiin myös jännittävänä ja hämmentävänä, mutta myös ikimuistoisena, koska yllätyskonserttilaisuus oli niin erilainen, mihin oli tottunut.

Monet lahjan antajista kommentoivat elämänkaari-konserttia hyvin tunteikkaaksi ja konsertin musiikki koettiin eri tunnealueita läpikäyväksi. Välistä esiintyjistä tuntui, ettei itsekään voi laulaa, koska musiikki vetosi tunteisiin niin paljon. Konsertin myös miellettiin onnistuneen juuri sen takia, koska huomattiin sen vetoavan tunteisiin. Esiintyjien mielestä myös konsertin rakentuminen päiväsankarin elämää kertovaksi onnistui hyvin, koska päiväsankari tunnisti, mistä konsertissa on kyse. Konsertti koettiin aika pitkänä, mutta todettiin, ettei sitä olisi voinut paljonkaan lyhentää. Esiintyjät totesivat myös, että tällainen yllätys konsertti onnistuu vain, jos järjestäjät tuntevat lahjansaajan hyvin. Heidän mielestään konsertin onnistumisessa oli pieni riski, koska ei voitu olla varmoja lähteekö päiväsankari yllätykseen mukaan.

Lahjan antajat kokivat päällimmäisenä konsertista jääneen mieleen konsertin alun, kun näki päiväsankarin tulevan ja hämmentyvän yllätyksestä sekä oma jännittynyt olotila. Eniten konsertista jäi mieleen myös se, kuinka päiväsankarin elämänkaarta mukaileva musiikki kosketti jokaista ja vetosi tunteisiin. Elämänkaari-konsertti-idea koettiin mahtavana ideana ja lämpimänä ajatuksena.

Esiintyjät kertoivat, ettei elämänkaari-konsertti ole mikä tahansa konsertti, vaan erilainen ja henkilökohtainen syntymäpäivälahja.

Lahjan antajilta sain monenlaisia ideoita ja parannusehdotuksia elämänkaari-konsertin järjestämiseen. Konsertti koettiin lämminhenkisenä, kun se järjestettiin oman perheen kesken. Kuitenkin jos halutaan konsertista monipuolinen ja sujuva, ei välttämättä pelkästään oman perheen voimin saada sellaista rakennettua. Tällöin konserttiin voitaisiin pyytää tuttuja ja ystäviä soittamaan ja laulamaan, ikään kuin taustajoukoksi ja tueksi, jottei turhan pitkiä taukoja synny. Esiintyjät kertoivat myös, ettei tarvitse olla hyvä soittamaan tai laulamaan, jos haluaa tällaisen konsertin järjestää. Jos konsertista halutaan myös musiikillisesti hyvin laadukas, voitaisiin sinne järjestää päiväsankarin lempimusiikkio tai laulaja esiintymään, tietenkin erilaisin kustannuksin. Konsertti voitaisiin rakentaa myös päiväsankarin mieluisimpia soittimia huomioiden ja koota esimerkiksi kamariorkesteri konserttiin. Esiintyjät kokivat harjoittelun jääneen vähäiseksi. He totesivat, että jos lauluja olisi voinut harjoitella edeltä käsin yhdessä ja ottaa mukaan vaikkapa eri ääniä, olisi konsertista tullut musiikillisesti taidokkaampi. Yksi lahjan antajista kertoi, että konsertti-idea voitaisiin sisällyttää esimerkiksi hautajaisten muistotilaisuuteen, joka olisi siinä tilanteessa hyvin kaunis ja koskettava juttu. Kysyttäessä lahjan antajilta, miltä tällainen konsertti heille toteutettuna saattaisi tuntua, jokaisen mielestä se olisi varmasti ikimuistoinen ja mieluinen yllätys.

6.3 Yhteenveto

Niin lahjansaaja kuin lahjan antajatkin kokivat elämänkaari-konsertin hienona elämyksenä ja totesivat, että tällaisella konsertilla olisi varmasti kysyntää myös muille ihmisille. Lahjansaaja koki konsertin liittävänsä hänen kokemuksensa yhdeksi kokonaisuudeksi ja auttavan ymmärtämään omaa elämää. Hänelle oli tärkeää saada muistella elämäänsä iloineen ja suruineen, sekä jakaa sen myös kaikkein lähimpien kesken. Lahjan antajat puolestaan kokivat antoisana sen, että konsertin avulla pääsi lähemmäksi toista ihmistä ja hänen elämänvaiheitaan. Jokainen konsertissa mukana ollut koki konsertin hyvin tunteikkaana. Lahjan saaja kertoo päässeensä musiikin avulla tunteisiin sisälle ja kertaamaan eri elämänvaiheissa koettuja tunteita uudestaan. Myös lahjan antajat kokivat musiikin eri tunnealueita läpikäyväksi.

Lahjansaajan mielestä kappaleet oli hyvin valittu ja hän pääsi varhain perille konsertin ideasta. Lahjan antajat epäröivät sitä, osaavatko rakentaa konsertin lahjansaajan elämänvaiheiden mukaan

ja valita kappaleet oikein. Lahjansaaja koki konsertin henkilökohtaisempaan, koska paikalla oli vain oma perhe. Kuitenkin hän kertoo konsertin olleen niin vaikuttava, että olisi halunnut suurenkin joukon ihmisiä kokevan saman. Lahjan antajat kokivat esiintymisen sekä mukavana ja helppona, mutta ehkä myös vaikeampana, kuin että paikalla olisi ollut suuri yleisö. Lahjansaajaa sykähdytti eniten konsertissa ainutkertaisista tilanteista tutut kappaleet, kuten konfirmaatiolaulu. Muutoinkin häntä koskettivat kaikki konsertissa laulettu laulut ja virret, koska ne punoivat eri sukupolvet yhteen. Lahjan antajat puolestaan kokivat konsertin yhteishenkeä kohottavana ja että lahjan antaminen tuntui henkilökohtaiselta, kun sai itse olla esiintymässä.

Lahjansaajan mielestä konsertti oli täysin onnistunut, eikä hän juurikaan keksinyt siihen parannettavaa. Lahjan antajat taas kokivat, että konsertissa olisi ollut paljonkin parannettavaa. Lahjansaaja koki konsertin myönteisenä yllätyksenä, jollaista ei osannut arvata ennakkoon. Lahjan antajat pitivät yllätys konserttia riskialttiina, koska ei voitu tietää, suostuuko päiväsankari lähtemään konserttiin mukaan.

Itse koin konsertin hyvin lämminhenkisenä, vapaana ja rentona tilaisuutena. Tuntui siltä, että jokaisella kuulijalla ja esiintyjällä oli oma paikkansa ja aikansa rauhoittua musiikin parissa. Tähän loppuun voisi kiteyttää, että ihmiselle on tärkeää saada kertoa omasta elämänsäkaarestaan. Hän saa tuntea, että häntä kuunnellaan ja että hänen elämäntarinansa on kertomisen arvoinen. Tällaista omaa elämäntarinaa voi kertoa kirjoitetussa muodossa tai valokuva-albumin avulla, mutta myös näin musiikin kautta.

6.4 Konsertin järjestämisestä heränneitä ajatuksia ja ideoita

Kun lähdetään suunnittelemaan konserttia, täytyy aluksi miettiä, kenelle konsertti suunnataan. Periaatteessa konsertti voidaan järjestää kenelle tahansa iästä, kulttuuritaustasta tai terveydentilasta riippumatta ja myös erityistä tukea tarvitseville. Konsertti voidaan räätälöidä myös jollekin ryhmälle. Opinnäytetyössäni olen keskittynyt ikääntyneille järjestettävään konserttiin, koska koen tällaisen sopivan erityisesti heille. Konsertin pituus riippuu paljon siitä, kenelle konsertti järjestetään, kuinka pitkä on hänen elämänsähistoriansa, mitä musiikkia elämäntapahtumat sisältävät ja millainen hänen terveydentilansa on. Riippuu paljon lahjansaajan luonteesta, minkälainen konsertti hänelle sopii. Konsertti voidaan toteuttaa julkisena tilaisuutena, kutsuvierasperiaatteella tai yksityisenä tilaisuutena.

Konsertti voidaan suunnitella yhdessä sukulaisten, kanttorin ja lahjansaajan kanssa, jolloin lahjansaaja voi muistella omaa elämäänsä yhdessä järjestäjien kanssa. Siinä voidaan käydä läpi koko elämä tärkeimpine tapahtumineen ja kuinka musiikki on niihin liittynyt. Lahjansaaja saa itse vaikuttaa konsertin rakentumiseen, esittäjiin ja esimerkiksi siihen, ketä konserttiin kutsutaan. Konsertti voidaan järjestää myös täysin yllätyksenä, joka voi olla lahjan saajalle hieno elämys. Tällöin edellytetään, että konsertin järjestäjät tuntevat lahjan saajan hyvin, sekä tietävät hänen historiansa sekä musiikillisen elämänkaarensa. Jos konsertin järjestäjät eivät muista tai tiedä lahjan saajan lempimusiikkia ja elämänvaiheisiin liittyvää musiikkia, mutta haluavat kuitenkin järjestää konsertin yllätyksenä, voidaan elämää ja musiikkeja muistella yhdessä ja sen jälkeen järjestää konsertti yllätyksenä. Näin muisteltu elämä saadaan kokea uudestaan vielä musiikin kautta. Omien resurssien mukaan konserttiin voidaan pyytää lisäksi ystäviä, sukulaisia, musiikin ammattilaisia soittamaan ja laulamaan. Konsertin voi soittaa myös pelkästään kanttori, omia musiikillisia taitojaan hyödyntäen. Konsertin järjestäjän täytyy huolehtia ulkopuolisten esiintyjien mahdollisesta palkkaamisesta.

Ihminen on eletyn elämänsä näköinen. Konsertti suunnitellaan ja toteutetaan lahjansaajan näköiseksi ja hänen elämänvaiheidensa mukaan. Konserttiin voitaisiin sisällyttää myös esimerkiksi runoja ja kertomuksia lahjansaajan elämän eri vaiheisiin liittyen. Dunderfelt kertoo kirjassaan mielenkiintoisen esimerkin eräänlaisesta elämänkaarimatkasta:

60-vuotissyntymäpäivä on suuri juhlahetki. Eräälle päiväsankarille järjestettiin mielenkiintoinen ”elämänkaarimatka”. Lapset ja lähisukulaiset olivat keränneet esineitä ja valokuvia hänen elämänsä varrelta. Ne oli asetettu näyttelyksi eri puolilla kaupunkia oleviin asuntoihin ja jokainen huone edusti yhtä kymmenvuotiskautta. Kuudessa pöydässä oli esineiden ja valokuvien ohella päiväsankarin kyseisen iän mielijuoma - - ja sivun mittainen kirjoitus elämäntapahtumista. Syntymäpäiväsankaria kuljetettiin - - paikasta toiseen, ja niin hän sai kohdata oman menneisyytensä uudelleen monien aistien kautta: näön (kuvat), makuaistin (juomat), kosketuksen (esineet). Muistoja oli myös katkerista hetkistä. Juhlapaikalla odotti sitten viimeinen yllätys: jazz-orkesteri! Tämä oli mainio tapa saada kokea elämä uudelleen. Juhlan kohteelle itselleen tuli vahva tunne siitä, ettei hänellä aina ole ollut helppoa mutta mitään hän ei haluaisi muuttaa. (Dunderfelt 2011, 200–201.)

Tällaista eri aistien luovaa käyttöä voisi sisällyttää myös elämänkaari-konserttiin. Ihminen pääsisi eri aistien kautta helposti kertaamaan mennyttä elämäänsä. Erityisesti tällainen menetelmä saattaisi olla mahtava elämys muistisairaille sekä kehitysvammaisille. Erilaisina aistimenetelminä voitaisiin käyttää tuoksua, esineitä, kuvia, juomia ja ruokia, jotka liittyvät lahjansaajan menneeseen elämään.

Konsertti voidaan järjestää kirkossa, seurakuntatalolla, kodissa tai muuten lahjan saajalle tärkeässä paikassa. Konsertti voidaan järjestää myös vanhainkodissa ja laitoshoidossa oleville. Hoitajat ja omaiset saavat kuulla hoidettavan ihmisen elämäntarinan musiikin avulla ja tätä kautta ymmärtää ihmistä paremmin.

7 POHDINTA

Tavoitteenani oli selvittää elämänkaari-konsertti mallin luomista, suunnittelua ja toteuttamista. Halusin myös löytää perusteluja tällaisen konsertin järjestämiselle, musiikin merkityksestä ihmisille ja elämänsä tarkastelun merkityksestä. Halusin tutkia aihetta kanttorin työn näkökulmasta, luoda seurakunnan musiikkitoimintaan uutta ideaa ja kehittää samalla omaa ammatillista kasvua. Opinnäytetyöni pohjautuu läheisten kanssa kehitettyyn uuteen ideaan, elämänkaari-konsertin toteuttamiseen ja siitä saamaani palautteeseen. Teoriaosuudessa olen pyrkinyt löytämään tutkittua tietoa ja todentamaan tällaisen konsertin hyödyn. Olen työni tehtyä vakuuttunut siitä, että tällaisella konsertilla olisi suuri merkitys jokaisen ihmisen elämässä ja yhtenä seurakunnan toimintamuotona. Olen siitä varma, koska kokemukseni konsertin toteuttamisesta, siitä saamani palaute ja hakemani taustatieto perustelevat vahvasti tällaisen konsertin tärkeyttä.

Tehdyn opinnäytetyöni mukaan elämänkaari-konsertti-idea olisi perusteltua jakaa ihmisten tietoisuuteen. Elämänkaari-konsertilla olisi ihmiselle kokonaisvaltaisia hyötytekijöitä, hienosta konserttielämyksestä oman identiteetin lujittumiseen. Ensinnäkin elämänkaaren muistelu on perustellusti ihmiselle tärkeää. Se auttaa elämän hahmottamista kokonaisuutena ja ymmärtämään elämän ilot ja surut. Konserttiin yhdistettynä elämänkaaren tarkastelu on eräänlaista terapiaa ihmiselle. Oman elämän tarkastelu iloineen ja suruineen herättää meissä tunteita jo itsessään. Musiikki auttaa näiden tunteiden läpikäynnissä ja elämän saa kokea ikään kuin uudestaan eletyksi. Musiikki herättää meissä muistoja, koska musiikilla on syvälinen tehtävä elämänkaaren eri vaiheissa ja tapahtumissa. Musiikki auttaa eheyttämään tunne-elämää, psyyken toimintaa ja se on osa arkipäiväistä elämäämme. Elämänkaari-konsertti voi toimia myös eheyttävänä tekijänä yhdistäen perheen jäseniä toisiinsa. Konsertti on perusteltua järjestää kenelle tahansa ihmiselle, se voisi olla hieno elämys myös muistisairaille sekä vaikeasti vammaisillekin.

Elämänkaari-konsertti-idean hyödyntäminen seurakunnan toiminnassa on myös perusteltua. Konsertti voidaan järjestää moniammatillisessa yhteistyössä esimerkiksi lapsi- ja perhetyöntekijöiden tai seurakunnan diakoniatyöntekijän kanssa. Tätä kautta seurakunta voi saada uusia kuulijoita ja osallistujia niin jumalanpalveluksiin, kuin musiikkityön eri tilaisuuksiin ja toimintaan. Rohkaisenkin etenkin seurakuntien kanttoreita omien mahdollisuuksien mukaan järjestämään tällaista konsertti-toimintaa seurakunnassaan. Tällaisen konsertin kautta ihminen kokee olevansa ainutlaatuinen

oma yksilönsä. Konsertti-ideaa voitaisiin esitellä esimerkiksi vanhusten palvelukeskuksissa, sairaaloissa, eläkeläispiirissä tai erilaisissa seurakunnan tilaisuuksissa.

Oli mielenkiintoista huomata, kuinka tutkimani tietoperusta vastasi laajasti konsertista saamaani palautteeseen. Konsertti koettiin tunteita herättäväksi, perhettä yhdistäväksi ja elämän tarkastelu tärkeäksi. Aluksi minulla oli tarkoituksena kysellä palautetta myös tiedossani olleilta vastaavanlaisten konserttien toteuttajilta, mutta sain haastattelu aineistoa niin laajasti ja myös aika oli rajallinen, joten jätin ne pois. Olisi ollut mielenkiintoista selvittää laajemmaltikin, onko tällaisia konsertteja järjestetty muualla seurakunnissa. Lisäksi konsertti-ideassa olisi paljon vielä kehittämisen ja ideoinnin mahdollisuuksia.

Työni vaikeimpana haasteena koin teoratiedon hankkimisen sekä työn rajaamisen niin, ettei se lähde liikaa rönsyilemään. Myös työn tiukka aikataulu ja omat resurssit työhön perehtymisen mahdollisuuksiin kotiäitinä ollessa asettivat omat haasteensa. Työni aihe oli kuitenkin itselleni niin mieluista ja innostava, että asettamani tavoitteet tulivat suurimmalta osalta täytetyiksi, osin jopa ylityiksi. Musiikin vaikutusta ihmisen hyvinvointiin olisin halunnut tutkia vielä lisää, nyt se osio jäi melko pintaraapaisuksi.

Uskon, että tästä työstä hyötyvät itseni lisäksi seurakunnan kanttorit kuin myös ketkä tahansa, jotka konserttia suunnittelevat ja toteuttavat. Elämänkaari-konserttia toteuttaessa koin läheltä sen, kuinka musiikki vaikuttaa ihmisissä. Tällaisessa konsertissa mukanaolo avasi uuden näköalan kanttoriopiskelijalle tulevaa työtä varten. Konsertin ja tämän kirjallisen työni ja aiheeseen perehtymisen myötä tiedostan paremmin ihmiselämän eri vaiheet, musiikin vaikutukset ja osaan siten toimia paremmin seurakunnan musiikkikasvattajana.

LÄHTEET

Bojner Horwitz, E. & Bojner, G. 2007. Mielihyvää musiikista. Vantaa: WSOY.

Dunderfelt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia. Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. 14. uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Eerola, T & Saarikallio, S. 2010. Musiikki ja tunteet. Teoksessa Musiikkipsykologia (toim. J. Louhivuori & S. Saarikallio), 259–278. Jyväskylä: Atena.

Erkkilä, L. 2003. Kanttorin virka. Teoksessa Kirkkomusiikin käsikirja (toim. L. Erkkilä, U. Tuovinen & E. Tuppurainen), 71–97. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Helenelund, M & Mäntyranta, M. 2003. Kirkolliset toimitukset. Teoksessa Kirkkomusiikin käsikirja (toim. L. Erkkilä, U. Tuovinen & E. Tuppurainen), 301–310. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Jumalanpalveluksen opas: palvelkaa Herraa iloiten. 2009. 3. uudistettu painos. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2009:9. Helsinki: Kirkkohallitus. Jumalanpalveluselämä ja musiikkitoiminta.

Koivusalo, P. 2003. Konsertit ja musiikkitilaisuudet. Teoksessa Kirkkomusiikin käsikirja (toim. L. Erkkilä, U. Tuovinen & E. Tuppurainen), 449–466. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Korkiakangas, P. 2002. Muistelusta voimavaroja vanhuuteen. Teoksessa Vanhuuden voimavarat (toim. E. Heikkinen, M. Marin), 173–204. Helsinki: Tammi.

Kotila, H. 2004. Kirkko ja aika. Teoksessa Kirkkomusiikki (toim. J. Haapasalo, L. Lauerma, M. Nissinen & P. Suikkanen), 165–166. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Kurkela, K. 2004. Musiikin merkitykset. Teoksessa Kirkkomusiikki (toim. J. Haapasalo, L. Lauerma, M. Nissinen & P. Suikkanen), 11–14. Helsinki: Edita Publishing Oy.

- Lehtonen, K. 2007. Musiikin symboliset ulottuvuudet. Suomen musiikkiterapia yhdistys.(ei julkaisupaikkaa).
- Levitin, D.J. 2010. Musiikki ja aivot. Ihmisen erään pakkomielteen tiedettä. Suom. Timo Paukku. Helsinki: Terra Cognita Oy.
- Lilja, R, Lillandt, J, Rannikko, A, Numminen, A. 2010. Sävel soikoon- Musiikista iloa vapaaehtoisuustoimintaan. Helsinki: Eläkeliitto ry.
- Meriläinen, M & Kangas, M. 2015. Muistoista musiikiksi- Osallistava ryhmämenetelmä muistisairaille ihmisille. Viitattu 9.4.2016. <http://www.osmy.fi/sites/default/files/Muistoista%20musiikiksi%20menetelm%C3%A4_0.pdf>.
- Nissinen, M. 2004. Musiikki, ihminen ja Jumala. Teoksessa Kirkkomusiikki (toim. J. Haapasalo, L. Lauerma, M. Nissinen & P. Suikkanen), 23–25. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Nurmi, J-E, Ahonen, T, Lyytinen, H, Lyytinen, P, Pulkkinen, L & Ruoppila, I. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS kustannus.
- Oilimo, H. 2015. Musiikin hoitava voima. Viitattu 9.4.2016. <<http://www.heidioilimo.com/blogi---geronomin-vinkkelistauml/musiikin-hoitava-voima>>.
- Peltonen, A. 2004. Apua ajoissa-Tunnista lapsen hätä. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Raamattu. 2009. Jongbloed. Suomen Pipliaseura.
- Saarikallio, S. 2010. Musiikin tunne merkitykset arkielämässä. Teoksessa Musiikkipsykologia (toim. J. Louhivuori & S. Saarikallio), 279–293. Jyväskylä: Atena.
- Sacks. O. 2008. Musikofilia, tarinoita musiikista ja aivoista. Suom. Seija Kerttula. Espoo: Absurdia.
- Sariola, Y. 1986. Jumalan kunniaksi ja mielen rakennukseksi – Musiikin teologian peruskysymyksiä. Helsinki: Sley- Kirjat Oy.

Sariola, Y. 2003. Kirkkomusiikki ja musiikin teologia. Teoksessa Kirkkomusiikin käsikirja (toim. L. Erkkilä, U. Tuovinen & E. Tuppurainen), 13–36. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Suomen muistiasiantuntijat ry. 2016 Elämänlaatutestamentti. Viitattu 2.5.2016. <<http://www.muistiasiantuntijat.fi/tuemme.php?udpview=testamentti>>.

Toivonen, A-M. 2013. ”Jo noista joki tulisi, itkemistäni vesistä” - Itkuvirsi ilmiönä ja musiikkiterapian menetelmänä. Teoksessa Ihmisääni musiikkiterapian työvälineenä (toim. Liisa-Maria Lilja-Viherlampi). Turun ammattikorkeakoulu.